

**Національна академія педагогічних наук України
Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України
Лабораторія психології дошкільника**

До 30-ї річниці незалежності України

**ГОТОВНІСТЬ ДИТИНИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО
ВІКУ ДО НАВЧАННЯ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ
УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ**

**МАТЕРІАЛИ
II ВСЕУКРАЇНСЬКОГО НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО
СЕМІНАРУ
(20 ТРАВНЯ 2021 РОКУ, М. КИЇВ)**

Київ – 2021

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України (протокол № 7 від 27.05.2021 р.)

Готовність дитини старшого дошкільного віку до навчання в умовах реформування української школи : матеріали II Всеукраїнського науково-практичного семінару (20 травня 2021 р., м. Київ). Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2021. 278 с.

У збірнику представлено матеріали виступів учасників II Всеукраїнського науково-практичного семінару «Готовність дитини старшого дошкільного віку до навчання в умовах реформування української школи». У матеріалах семінару розкриваються теоретико-методологічні засади досліджень готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання в умовах реформування української школи, розкрито зміст науково-методичного забезпечення процесу розвитку готовності дошкільників до навчання в школі в умовах дошкільних закладів та сім'ї. У збірнику також представлено досвід впровадження наукових розробок у практику дошкільної та початкової освіти.

ЗМІСТ

Піроженко Т. О. Проблема готовності дитини старшого дошкільного віку до навчання в умовах реформування сучасної школи: співвідношення ключових понять	6
Андрющенко Г. О. До питання психологічної готовності дитини старшого дошкільного віку до навчання у школі	15
Балицька І. М. Психологічні аспекти впливу батьків та педагогів на формування готовності дітей до шкільного навчання	20
Берникова Т. Є. Реалізація ідей наступності у формуванні життєвої компетентності дітей старшого дошкільного віку	26
Бірук Н. П., Будішевська В. В. Створення оптимальних умов для формування готовності дітей з ООП до школи з урахуванням їх вікових та індивідуальних можливостей в ситуації сучасного соціуму	31
Богатирьова О. М. Збереження дитинства як особливого світу життєдіяльності дитини в умовах переходу від дошкільної освіти до шкільного життя	38
Ванічкіна-Ільницька Є. Ю., Козак Л. В. Методичні засади підготовки вихователів до використання сучасних ІКТ у співпраці з батьками	43
Воїнова О. Л. Формування складової структури слова як один із пріоритетних напрямків корекційної роботи з дітьми дошкільного віку з загальним недорозвиненням мовлення	51
Волинець В. В. Використання освітніх подорожей як ефективної технології у створенні оптимальних умов для формування готовності дітей до школи	57
В'язовська О. О., Кондратець І. В. Розвиток творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку засобом експериментування з матеріалами	63
Гагаріна Н. П. Формування мовленнєвої та мистецько-творчої компетентності дошкільників шляхом здійснення stream-проектів	68
Гемусова Я. А., Половіна О. А. Розвиток емоційного інтелекту дітей п'ятого року життя засобом музичного мистецтва	73
Дорошенко С. С. З досвіду роботи щодо організації та проведення адаптаційних зустрічей для майбутніх першокласників з урахуванням особливостей сучасного соціуму	79
Завязун Т. В. Сучасні підходи до проблеми ігрової діяльності дитини дошкільного віку	84
Зюзіна В. В., Полещук О. М. Роль гри в розвитку психічних процесів у дітей з мовними порушеннями	89
Каландирець М. С. Емоційне налаштування та формування позитивної мотивації до навчання майбутніх школярів методом	95

казкотерапії. Авторська казка «Скріпка і Ціпка»

- Капустіна Н. О.** Особливості роботи закладів дошкільної освіти з батьками дітей майбутніх першокласників в умовах підготовки до нової української школи 102
- Карабаєва І. І.** Діагностика визначення інтелектуальної готовності дітей до шкільного життя: теорія та практика 108
- Корнєєва М. В.** Співпраця вчителя-логопеда та вихователя в процесі корекційного навчання з дітьми із загальним недорозвитком мовлення 114
- Косачева О. В., Перколаба Г. О.** Співробітництво між педагогами та батьками вихованців закладу дошкільної освіти як запорука успішності навчання дітей у школі 119
- Костюченко Ю. В., Уласік Н. А.** Розвиток соціальних компетентностей старшого дошкільника за допомогою авторської гри «ОП?ЛЯ!» 125
- Котляр М. О., Половіна О. А.** Особливості організації художньо-педагогічних спілкувань в умовах закладу дошкільної освіти 131
- Краснова А. В., Туманова Н. Є.** Конструкторсько-будівельна гра як засіб формування психологічної готовності до школи дітей шостого року життя 137
- Крива Н. Л.** Вивчення довіри старших дошкільників до значимих дорослих за методикою А. Сидоренкова 142
- Куликова Н. А., Чикачкова К. Є.** Розвиток дрібної моторики як умова формування мовленнєвої компетентності дошкільників 149
- Литюк Я. М., Савченко Ю. Ю.** Прогулянка як форма організації експериментально-дослідницької діяльності дітей дошкільного віку 154
- Майор Н. С.** Формування компетентної особистості – вимога часу 160
- Майорова І. І., Половіна О. А.** Розвиток творчої активності дітей старшого дошкільного віку засобом артгри 165
- Максименко І. А., Озацька Ж. О., Рижова Т. І.** Створення оптимальних умов для формування готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання в школі 171
- Малецька С. М.** Використання методу Томатіс для дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку 176
- Митницька Ю. В.** Взаємодія сім'ї і закладу дошкільної освіти як умова забезпечення психологічної готовності дитини до школи 181
- Михайленко О. В.** Формування столового етикету в дошкільному віці 187
- Остапенко А. С.** Наступність у роботі закладів дошкільної освіти та початкової школи в умовах розбудови нової української школи 192

Палько Т. В., Романчак О. О. Сучасний погляд на проблему психологічної готовності дітей дошкільного віку до навчання в новій українській школі	197
Пелехань І. Г. Формування у дітей старшого дошкільного віку готовності до соціальної позиції школяра	202
Рябкіна О. Г. Нові технології для нового покоління. Сучасні форми роботи з книгою як засіб формування стійкого інтересу до навчальної діяльності	207
Савченко Ю. Ю., Хара Н. В., Сучасне розвивальне середовище закладу дошкільної освіти як фактор первинної соціалізації дітей дошкільного віку	212
Соловійова Л. І. Регулятивний компонент діяльності як критерій оцінки готовності дитини до школи	218
Ставська Е. М. Моделювання як засіб формування мовленнєвої компетентності дошкільників в процесі підготовки до умов шкільного життя	223
Твардовська Ю. Ф. Використання ейдетики для розвитку зв'язного мовлення дітей з особливими освітніми потребами старшого дошкільного віку	228
Токарєва Л. Д. Мотиваційна готовність як передумова дошкільної зрілості дитини	233
Топчій О. І. Критичне мислення старших дошкільників як запорука успішного навчання в новій українській школі	238
Федорчук О. І. Взаємодія батьків з дитиною як чинник підготовки дитини до умов шкільного життя	244
Хартман О. Ю. Готовність дитини до школи: запит вчителів НУШ та погляд вихователів	249
Ходакова В. А. Наступність у реалізації змісту навчальних програм закладів дошкільної освіти та НУШ	255
Чевелюк Г. О. Збереження дитинства як особливого світу життєдіяльності дитини в умовах переходу від дошкільної освіти до шкільного життя	260
Чекстере О. Ю. Соціально-психологічна готовність дошкільників до школи як значущий компонент адаптації дитини до шкільного навчання	265
Чувасова Ю. А. Формування всебічно розвиненої особистості старшого дошкільника засобами пісочної терапії	272

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНИХ СПІЛКУВАНЬ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Котляр М. О.

магістрантка спеціальності Дошкільна освіта, VI курс

Педагогічного інституту

Київського університету імені Бориса Грінченка

Половіна О. А.

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри дошкільної освіти Педагогічного інституту

Київського університету імені Бориса Грінченка

ORCID ID <http://orcid.org/0000-0001-6021-5677>

Інтенсифікація трансформаційних процесів в умовах сьогодення та породжена цим ескалація динамічних процесів розвитку особистості ставить на порядок денний сучасного суспільства XXI століття питання необхідності перегляду вимог до виховання нового «покоління Альфа», яке перебуватиме у постійному інноваційному пошуку, буде здатне самостійно приймати нестандартні рішення, стане поколінням «винахідників та творців». Необхідність виховання творчої особистості, здатної до генерування нових ідей та концепцій, прийняття сміливих рішень у нестандартних ситуаціях, стає суспільним замовленням та актуальною вимогою вітчизняного сьогодення, знаходить своє законодавче закріплення у положеннях нової редакції Базового компоненту дошкільної освіти 2021 р., оскільки саме дошкільний вік є періодом формування ключових векторів розвитку дитини, у тому числі й художньо-естетичного.

Професійна діяльність сучасних вихователів у закладах дошкільної освіти передбачає використання великої кількості різноманітних форм освітньої взаємодії з вихованцями, серед яких чільне місце посідає організація емоційно орієнтованих художньо-педагогічних спілкувань на основі мистецької діяльності та комунікації в мистецтві (сприймання дітьми творів мистецтва:

картин різних жанрів, скульптур, кінофільмів, шоу-програм, театралізованих вистав тощо).

Вивчення особливостей спілкування засобом мистецтва як специфічного наукового феномену стало предметом мультидисциплінарних досліджень багатьох вітчизняних та зарубіжних учених у таких сферах людинознавства, як філософія, педагогіка, психологія, культурологія, мистецтвознавство тощо (Н. Ветлугіна, Н. Зубарева, Є. Квятковський, Л. Коваль, Л. Левчук, І. Надольний, О. Рудницька, В. Сухомлинський та ін.). У сучасній педагогічній та мистецтвознавчій літературі існують різні підходи до визначення понять «мистецьке спілкування», «художнє спілкування», «художньо-педагогічне спілкування». Так, М. Каган розглядає мистецьке спілкування як опосередкований дистантний вид людського спілкування, що виступає важливою умовою виховання та соціалізації особистості, умовою формування інтелекту, емоційної сфери, способом взаємовпливу індивідів один на одного. Аналогічний підхід до розуміння сутності цього поняття мають вітчизняні науковці С. Пазиніч та В. Ковтун, які вказують на те, що «мистецьке спілкування» є процесом взаємодії автора мистецького твору та глядача, який формує умови для розвитку інтелекту, емоційної сфери особистості у спосіб опосередкованого (дистанційного) взаємовпливу людей один на одного. Відтак, специфічною особливістю мистецького спілкування є наявність емоційно-інтелектуального зв'язку митця та глядача через художній твір, в якому знаходить свою репрезентацію життєвий та естетичний досвід автора, його концепт світобудови.

У нашому дослідженні послуговуємося авторським визначенням дефініції «художньо-педагогічне спілкування» О. Половіної, яке розглядаємо як особливу, емоційно орієнтовану форму спілкування дорослого з дитиною на основі мистецької діяльності. Виступаючи особливим видом діяльності, художньо-педагогічне спілкування в умовах закладу дошкільної освіти виконує низку функцій, а саме: 1) є чинником утвердження самоцінності особистості дитини; 2) розвиває духовну сферу особистості дошкільника; 3) забезпечує

надання дитині обробленої, організованої, скріпленої художньою концепцією інформації про довкілля, формуючи в її свідомості художньо-естетичну картину світу; 4) створює умови для розвитку особистості дитини у всьому багатстві її здібностей, потреб, творчого потенціалу, орієнтацій її свідомості та самосвідомості через залучення дошкільника до цінностей інших людей (митців); 5) виступає засобом формування особистісних якостей та новоутворень дитини дошкільного віку.

Основою художньо-педагогічного спілкування є інтегрована мистецька діяльність, у межах якої певний її вид може бути домінантним (наприклад, художньо-продуктивна діяльність), а інші виконувати допоміжну роль (музична, театралізована тощо). Терміни «художньо-педагогічне спілкування» та «мистецьке спілкування» або «артспілкування» стосовно дітей дошкільного віку розглядаємо як тотожні. Пріоритет мистецького спілкування полягає у створенні дітьми дошкільного віку художніх образів за допомогою використання самостійно обраних засобів, способів та матеріалів.

Видами мистецьких спілкувань вихователів із дітьми дошкільного віку є: 1) теоретичні або мистецтвознавчі – сприяють ознайомленню дошкільників із творами мистецтва (художніми репродукціями, літературними творами, театралізованими виставами тощо), історією їх створення та цікавинками із життя художників, композиторів, режисерів тощо; 2) практичні – спрямовані на забезпечення процесу образотворення в різних видах мистецької діяльності та можуть проводитися у різних креативних форматах (наприклад, майстерки, майстерні (художня, дизайнерська, театральна тощо); 3) інтегровані мистецькі спілкування – в їх основу покладено синтез та взаємодію різних видів мистецтва, мистецько-творчої та пізнавальної діяльності на основі інтегратора – певної теми (наприклад «Балерини»: мистецтво живопису – картини Е. Дега, мистецтво хореографії, фонтани у вигляді скульптури балерин та ін.).

Досить потенційним для розвитку дитячої особистості є художньо-педагогічне спілкування за творами живопису (художньою картиною). Воно спрямоване на розвиток естетичних почуттів у дітей та формування на їх основі

естетичного ставлення до природного, предметного й соціального довкілля. Для того щоб картина не втратила своєї естетичної цінності, не стала для дитячого сприймання лише наочним дидактичним матеріалом, під час організації художньо-педагогічного спілкування пропонуємо застосовувати такий підхід, за якого б художній образ картини став емоційно привласненим дитиною. Для цього під час розглядання картини як тематичні паралелі варто застосовувати поетичне слово та музику. Відповідність мелодії настрою картини, використання влучних порівнянь, метафор, яскравих поетичних епітетів пробуджують дитячу уяву та допомагають ліпше сприймати зміст картини. Також можна пересвідчитися у зворотній реакції, оскільки музика та вірші на тлі розглядання картини наповнюються конкретним змістом, їх виразність та художність викликають у дітей естетичну насолоду. Ефективним прийомом апелювання до емоційної сфери дошкільників є уявне входження в картину, «вслухання» у її зміст. Під час застосування цього прийому у дітей активізуються життєві враження і досвід, набутий під час спостережень. Важливим аспектом художньо-педагогічного спілкування є допомога дітям у встановленні емоційного контакту між художником та глядачем, створення умов, за яких кожна дитина знаходить у картині щось «своє», тобто переводить художній образ картини у зв'язок зі змістом свого внутрішнього світу. Однією із засад, на яких базується сучасна методика роботи з художньою картиною, є самостійність дитячого сприймання, якої досягають у результаті надання дітям свободи у висловленні вражень під час безпосереднього сприймання ними картини. У нагоді стає використання положень синергетичної парадигми, основу якої складає суб'єкт-суб'єктний зв'язок. Тобто у процесі міжособистісного спілкування з вихованцями, за умови емоційності педагога, у дітей формується власний емоційний відгук на твори живопису. Цього педагог досягає, використовуючи міміку, жести, різноманітні емоційні інтонації, ігрові прийоми, наочне моделювання колористичної гами та композиції твору, залучаючи дітей до складання розповідей тощо. Використання окреслених методів радимо варіювати, доповнювати одне одним, адже ознайомлення

дошкільників із творами живопису потребує творчого та емоційного підходу педагога. Художньо-педагогічне спілкування за творами живопису рекомендуємо організовувати у повсякденній діяльності, на прогулянках, у освітній та самостійній художній діяльності в системах «Педагог-Картина-Дитина», «Картина-Дитина-Педагог», «Дитина-Педагог-Картина». Особливу увагу слід приділити збагаченню духовної сфери, чому сприятиме осмислення дитиною комунікативної функції мистецтва; транслявання педагогом зовнішньої настанови на можливість спілкування на матеріалі живопису; активізація інтересу до різного роду комунікацій. Можна використовувати різноманітні засоби активізації комунікації за картиною: бесіди («Чому і для чого художники пишуть картини»), ігрові ситуації («Я художник», «Я екскурсовод»), ігрові завдання, вправи, творчі монологи («Що цікавить мене у картині», «Як змінюється мій настрій», «Про що я думаю коли мовчазно дивлюся на картину»); обговорення малюнків («На виставці малюнків»); екскурсії до музею, картинної галереї («Картини збирають людей»).

Організація художньо-педагогічних спілкувань на основі мистецької діяльності має враховувати певні вимоги до вихователя: наповненість мистецтвом та здатність апелювати до емоційної сфери дитини через мистецькі враження; сформованість художньо-естетичного смаку; володіння системою художньо-комунікативних норм, знань, умінь та цінностей; безпосередня взаємодія вихователя з усіма учасниками освітнього процесу, спрямована на формування мистецько-рефлексійного простору.

Таким чином, вищезначене дає можливість стверджувати, що роль художньо-педагогічних спілкувань в умовах закладу дошкільної освіти важко переоцінити. Така форма освітньої взаємодії дає можливість ознайомити вихованців із цінностями та патернами людського буття; дати своєрідний стимул до прагнення розуміння духовних пошуків митців; розвивати культуру почуттів, зокрема почуття прекрасного та естетичний смак; формувати уміння розуміти й поділяти почуття та думки інших людей; впливати на духовну сферу дитячої особистості через донесення важливості вміння співпереживати;

створювати умови для розвитку художніх здібностей, потреб та ціннісних орієнтацій дитини дошкільного віку.